The Radvila palace and vicinity at the Dubingiai castle site

The Radvila palace is in the central part of the Dubingiai castle site, to the N of the former church, and closer to the W slope of the castle hill. In 2008 almost the entire perimeter of the palace was unearthed and about 350 m^2 excavated (Fig. 1). Only the N wall of the kitchen remains unexcavated and not yet found. It was established that the building seems to consist of two parts. The earlier E part of the palace dates to the early 16th century and consists of two basements and the ground floor flooring, which has partially survived. The W part of the palace was built in the early 17th century and its two areas were divided into antechambers and halls. The cultural layers, which are about 1–1.5 m thick and the 1890 finds discovered in them (Figs. 2–3), show that this part of the palace was used intensively in the 15th century and that the unearthed masonry palace was erected in the first half of the 16th century while the wings were erected and the palace repaired in the early 17th century.

The field survey of the sites of the observation paths and rest areas that are to be installed at the castle site yielded no results.

Albinas Kuncevičius,
Daina Stankevičiūtė,
Ramūnas Šmigelskas

Senųjų Trakų piliavietė

2008 m. Senųjų Trakų piliavietėje ir joje esančiame vienuolyne naujai pravedamų komunikacijų vandentiekiui, nuotekoms, dujoms, elektrai vietose bei palei atkasamus vienuolyno pastatų pamatus (įrengiant jų vertikalią izoliaciją) vykdyti archeologiniai tyrimai. Tyrimai pradėti piliavietės R dalyje, tiriant plotą nuo piliavietės R šlaito į V pusę, automobilių stovėjimo aikštelės link. Ši trasa palaipsniui plėsta į piliavietės V pusę, siekiant atidengti visos piliavietės aikštelės kultūrinių sluoksnių pjūvį. Trasos ilgis R–V kryptimi – beveik 130 m, plotis piliavietės aikštelėje – 1,5 m, o prie buvusių pilies gynybinių sienų – 2 m. Piliavietės R ir V pusėse buvo aptikta gynybinė piliavietės siena, kuri yra maždaug 1–1,5 m (H_{abs} 159,96–157,08 m) gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus po griuvenų sluoksniu. Piliavietės V dalyje esanti gynybinė siena buvo atkasta dar 1995 m. tyrimų metu (žr. *ATL 1994 ir 1995 metais*, V., 1996, p. 162–163), o 2008 m. šis plotas atkastas iš naujo. R ir V gynybinės sienos plotis apie 2,2 m. Jos išorinis kiautas sumūrytas iš plytų „baltiškuoju“ rišimo būdu. Plytų dydis apie 32x14x9 cm (1 pav.).

Archeologiškai vertingiausi iki 2,2 m storio kultūriniai sluoksniai aptikti piliavietės R dalyje. Į V nuo gynybinės sienos vidiniame kieme buvo XIV a. su pilies egzistavimo laikais siejamas juodos žemės kultūrinis sluoksnis, kuriame rasta lietuviška I tipo („ПЕЧАТ“) moneta, arbaleto strėlės antgalis, šiam laikotarpiui būdingos keramikos. Virš jo buvo XV–XVI a. sluoksniai, kuriuos išskirti ir datuoti padėjo rastos Aleksandro ir Žygimanto Augusto monetos. Viršutiniai sluoksniai, vietomis siekiantys iki 1 m storį ir daugiau skaičiuojant nuo žemės paviršiaus, suardyti XIX a. pastatų statybos metu, o vėliau ir kolūkio egzistavimo laikais.

Tęsiant trasą į piliavietės V dalį, kultūrinio sluoksnio, susijusio su pilies ar net vienuolyno egzistavimo laikotarpiu, beveik nerasta. Matyt, jis buvusiame pilies, o vėliau vienuolyno ir klebonijos kieme dėl ūkinės veiklos buvo itin plo-

nas, o jo likučiai galėjo būti visiškai sunaikinti niveliuojant kiemo paviršių. Beveik visoje trasoje iš karto po velėna aptiktas nejudintas žvyras arba vėlyvi sluoksniai – statybinės šiukšlės, susijusios su tarybiniais laikais vykusia piliavietės aikštelės ir kolūkio pastatų rekonstrukcija, kai tiesiant asfaltą, griaunant buvusius ūkinius pastatus bei tvarkant vienuolyno pastatą buvo niveliuota aikštelė, paklotas asfaltas. Trasos pjūvyje matyti vėlyvi perkasimai – cemento ir permaišytos žemės sluoksnis, susidaręs formuojant asfaltuotą privažiavimą į pastatą. Kitose vietose, kasant pilkos žemės sluoksnį, net iki 1,5–2 m gylio buvo aptikta konservų dėžučių, langų ir butelių stiklų, kurie, matyt, buvo suversti ir užkasti remontuojant kolūkio kontorą. Ištisinio kultūrinio pilies laikotarpio sluoksnio neaptikta ir šios trasos tęsinyje į P nuo vienuolyno fasado. Įžemis trasoje į P nuo vienuolyno pastato PR kampo pasiektas H_{abs} 159,70 m gylyje. Permaišytos žemės sluoksnio viršutinėje dalyje yra beveik ištisinis griuvenų sluoksnis, tikriausiai susidaręs vienuolyno rekonstrukcijos į kolūkio kontorą metu. Po juo pilkos, permaišytos žemės sluoksnyje aptikta tiek vėlyvų, matyt, XIX–XX a. šiukšlių, tiek pavienių XVI–XVII a. dirbinių (keramikos, pavienių koklių fragmentų). Tuose pačiuose sluoksniuose ir gyliuose yra ir pilies laikus menančių radinių (paminėtinas arbaleto strėlės antgalis, aptiktas į P nuo vienuolyno balkono, H_{abs} 159,08 m gylyje).

Vienuolyno pamatai buvo atkasti iš vienuolyno pastato V ir P pusių. Juos atkasant įžemis pasiektas nebuvo, su vienuolyno statyba susijusių radinių neaptikta. Vienuolyno viduje kasant trasas inžineriniams tinklams vykdyti archeologiniai žvalgymai. Vienuolyno P ir V korpusuose nuėmus betoninę grindų dangą atsidengė jau seniau patiesta vandentiekio trasa, apmūryta plytomis. Vienuolyno P ir V korpusų koridoriuose buvo iškastos 3 didesnės ir 3 trumpos trasos. Jose fiksuotas permaišytas gruntas, radinių neaptikta.

1 pav. Pilies R sienos mūras. R. Šmigelsko nuotr.
Fig. 1. The castle's E wall.

Iš viso Senųjų Trakų piliavietėje ištirta apie 320 m^2, rasti 688 radiniai, kurie perduoti TIM.

The Senieji Trakai castle site

In 2008 a full sondage (about 320 m^2) of the cultural layers of the hill's flat top: almost 130 m lengthwise E – W and 1.5 m wide in the former bailey, 2 m wide near the curtain walls, was excavated at the Senieji Trakai castle site. A curtain wall approximately 2.2 m thick (Fig. 1) was discovered on the E and W sides of the castle site.

An archaeologically valuable cultural layer up to 2.2 m thick was found in the E part of the castle site. A 14th-century (the time of the castle) cultural layer of humus, which contained a Lithuanian ПЕЧАТ type coin, a crossbow bolt head, and ceramics characteristic of this period, was discovered in an inner bailey to the W of the curtain wall. 15th–16th-century

layers were identified on the basis of coins from the reigns of Alexander and Sigismund August. The upper layers, which in places went down 1 m or more from the ground surface, were disturbed during the construction of 19th-century buildings and later during the collective farming period. 688 finds were discovered during the excavation.

Saulius Sarcevičius

Žvalgymai ir tyrinėjimai Vilniaus Kalnų parko teritorijoje – Dainų slėnyje

2008 m. Vilniaus Kalnų parke, Dainų slėnyje atlikti archeologiniai žvalgymai ir tyrinėjimai, kurių tikslas buvo nustatyti archeologiškai vertingo kultūrinio sluoksnio paplitimo ribas, jo storį ir chronologiją. Siekiant iškeltų tikslų, tyrinėjimai buvo suskirstyti į kelis etapus.

Pirmuoju etapu, pasitelkus geologus, Dainų slėnio teritorija iššvalgyta gręžiniais (tyrėjas – A. Pečkaitis), išgręžti 75 gręžiniai. Geologinių tyrimų metu bandyta nustatyti archeologinio sluoksnio paplitimą ir storį. Antruoju etapu slėnio dalyje, apimančioje dabartinės estrados ir į ŠV nuo jos esančią teritoriją (bendras plotas – apie 80 arų), atlikti geofiziniai tyrimai (vadovas – D. Michelevičius). Tuo pačiu metu ieškota istorinių šaltinių, apibūdinančių šią teritoriją (vadovas – R. Maslauskas). Archyvuose aptikta informacija, kad Dainų slėnio Š dalyje būta II Pasaulinio karo vokiečių karių belaisvių kapinių. Žvalgomųjų archeologinių tyrinėjimų metu bandyta lokalizuoti šias kapines, iškasti 4 šurfai (ištirtas 24,84 m^2 plotas).

Atliktų kompleksinių tyrimų metu gauta medžiaga liudija, kad esamos teritorijos reljefas yra smarkiai pakitęs nuo Kreivosios pilies – miesto funkcionavimo laikų. Nustatyti pagrindiniai šių pokyčių „taškai“: lokalizuotos dviejų geologiškai susiformavusių griovų vietos, fiksuotas terasų Dainų slėnio PR–ŠV ašyje faktas, nustatytas kalvos, kurioje dabar įrengtos estrados V tribūnos, supiltinis pobūdis, hipotetiškai išryškintas Dainų slėnyje Kreivosios pilies laikotarpiu buvęs užstatymas, jo santykis su reljefu, išryškintos pagrindinių kelių ašys. Visi šie duomenys leidžia naujai pažvelgti į Kreivosios pilies – miesto gynybos strategiją, paties Kreivojo miesto atsiradimo bei sunykimo klausimus.

Dainų slėnio Š dalyje žvalgomųjų archeologinių tyrinėjimų metu fiksuotas 0,22–3,5 m storio kultūrinis sluoksnis, datuojamas XIV–XX a. Kultūrinio sluoksnio intensyvumas priklausė nuo pirminio reljefo pobūdžio. Ploniausias (0,22–1 m storio) sluoksnis fiksuotas šurfe 4, šalia nukastos Stalo kalno atragio dalies. Šurfe fiksuotas Kreivosios pilies – miesto laikotarpio sluoksnis. Jis aptiktas vos 20–40 cm gylyje. Šio laikotarpio sąnašiniai sluoksniai fiksuoti ir šurfe 3. Čia aptinkama nemažai molio tinko. Tai rodytų, kad ant Stalo kalno atragio galėję stovėti mediniai įtvirtinimai – gynybinė siena (artimiausia analogija – Plikojo kalno archeologiniai tyrinėjimai (vadovas Vytautas Daugudis)). Šurfo 1 stratigrafija patvirtino geologinių bei geofizinių tyrimų duomenis apie R griovos, nusidriekusios palei Stalo kalno atragį, egzistavimą. Paaiškėjo, kad šurfo plote griova užpilta gana vėlai – XX a. Bendras šių užpylimų storis siekė 2–2,4 m. Šiame gylyje fiksuotas XX a. žemės paviršius. Žemiau esantys sluoksniai yra sąnašinio pobūdžio. Dėl radinių stokos jie liko nedatuoti. Įžemis pasiektas 3,4–3,5 m gylyje.